

ACC. N:R M. 15696: 1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Hansson, Föddala
Härad: V. Göinge Berättare: upptecknaren och
Socken: N. Mellby Berättarens yrke: urnmakare O. J. Ahlgren, Föddala
Uppteckningsår: 1963 Född år 1880 i .....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När gammelformen kom: s. 1-6.

N. N. 177

26/1-63

Skriv endast på denna sida.

1/ Hörde nog fonograf första gången för omkring 65 år sedan och var då tio år gammal och stor nog att kunna gå till marknaden i Sösdala (bodde nämligen på det lantbruk där jag är född 2 1/2 kilometer från samhället. Det var där på marknaden fick jag för första gången se och höra på underverket som kunde återge både tal och sång. Den lilla tingesten drogs för hand och var uppmonterad på en lagom hög trälåda ute under bar himmel. Det var två marknadsresande som följdes åt och hjälpte varandra med att veva maskinen , ropa ut nyheten att en maskin kunde tala, och så förstås bära upp pengar av nyfikna lyssnare . Tror det kostade 25 öre för var och en som ville höra en bit sjungas eller talas. Vi som skulle höra fick höra genom en slang från fonografen och denna slang var förgrenad så att en "pip " trädde in i vart öra. Vad vi fick höra är omöjligt att minnas nu efter 65 år, (det inträffade nog åren 1897--1898. Det gällde för de båda herrarna som skötte maskinen att veva lagom fort och så jämt som möjligt , så den som vevade fick själv också ha en slang i öronen för att avlyssna om det gick lagom

NM 177

fort och hördes naturligt. Kom det en regnskur --och det gjorde det ofta vår och höst när marknaderna hölls - var det heää förkylt om inte den ene av herrarna höll ett par pappskivor över den rulle som återgav ljudet. Ett enda ord kommer jag ihåg från detta tillfälle och det ordet Waldenström- det var inflikat i någon sorts slädänga i begabbande syfte . För min del kände jag mig illa berörd av detta ,då just Waldenströms namn hemma hos oss alltid nämndes med den största vördnad och aktning då såväl som senare.

2/ Någon fonograf med s.k. rullar av vax ,eller vad det nu var för sorts material, har jag inte sett i hemmen i privat ägo.

Däremot har jag senare sett den mycket vanliga gramofonen med en väldigt stor tratt. Denna sort kom i marknaden här vid sekelskiftet eller strax senare .

3/ Att man spelade gramofon på marknader, basarer oeg kaffeer var helt vanligt. En herre ,Martin Nilsson från Höör t.ex. anordnade en offentlig konsert , troligen 1905 på det då nybyggda Sösdala hotell och fick många åhörare som gärna betalade den in-

trädesavgift som skulle erläggas.

4/ Har redan berättat om mitt första möte med en fonograf.

När jag första gången såg en gramofon mins jag inte . Sedan man tidigare hade hört fonografen väckte inte gramofonen så stor uppmärksamhet , den räknades som en förbättring av fonografen.

5/ Melodierna kan jag inte yttra mig om , det kanske framgår något om detta när jag vidare berättar om vad som sjöngs.

6/ Skivmärkena var givetvis många och kan inte nu spåra upp så många som var i ropet den första tiden."Husbondens Röst " hörde till de verkligt fina skivorna berättar urmakare Olof Ahlgren, nu 82 år gammal och som handlade med gramofoner och dito skivor när seklet var ungt. Så var det "Sonora" som såldes mest därför att de var omtyckta. Sist nämner han "Kolumbia " .

7/ Bland sångare som var i ropet har jag spårat upp August Svensson, Bäckström (förnamnet kanske var Einar) John Forsell, Karl Barkling, Sven Olof Sandberg , och inte minst J.A.Hultman som sjöng andliga sånger och hans skivor såldes oerhört mycket, då han spelade och sjöng på lätta folkliga melodier. Även Thor

ACC. N:R M. 15696: 4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Modeen sjöng in skivor, men inte så mycket. Längre fram blev det Edvard Persson, vars skivor såldes i stor mängd. Sist kommer "Lapp-Lisa" vars skivor köptes av en viss kategori som tyckte om andlig sång. Ahlgren berättar om hur intresserade folk var av gramofon i början. Sålde man en gramofon var det vanligt att man också köpte tio st, skivor därtill och sen köpte man skivor allt efter som nya kom till. Det kunde hända att folk kom in i butiken och bad att få höra en skiva spelas och så hörde man på på stående fot och erbjöd sig efteråt att betala för det de fått höra. Särskilt en skiva fick han spela nästan var dag. Det var inte sång, utan tal som rörde sig om ett riksdagsmannaval och hade sina poänger. Det rörde sig om ett resonemang mellan ett par bondgubbar som träffades på gästgivargården. Så kunde det heta: Nu gäller det att välja riksdagsman igen och nu får vi allt laga att vi får en som är bättre än den vi valde förra gången. Kantänka så uselt, när han väl hade kommit upp i riksdagen kom han i ett "utskott" ha skicka upp en riksdagsman som hamnar i ett utskott? Tänk att det är

somliga som sitter på taburetter ? Nej låt dem sitta på regåla
bänkar liksom vi bönder får göra. Så har de två kamrar däruppe,
vad är nu detta för trams, -Nej in i en kammare med hela sam-
lingen: och så fortsatte samtalet med idel tokigheter.

8/ Minnen ja-- En gång hände det att jag fick vara skjutspojke
åt grannens-- det var en fröken Kruse-- resan gällde besök i
Sösdala för att höra på en föreläsning i samhällets godtemplar-
sal. Vi kom i god tid och salen var välbesatt--men det kom ingen
föreläsare . Vill minnas att han skulle komma från Lund-fyra mil
söder om Sösdala.Då höll de ledande råd om vad som skulle göras,
två alternativ hade man att välja på , antingen sända folket hem
omedelbart , eller också fundera på något annat. En handlare i
Sösdala som hette Elis Bergman sålde bland annat också gramefo-
ner och dito skivor och hade gramefonskivor i stor mängd.
Honom skickade de hem och hämta gramefon och skivor och så spe-
lades det för full hela kvällen för dem som stannade kvar och
hörde på . Naturligtvis blev det i hög grad blandad underhållning.
Min 10 år äldre bror-numera död-- höll sig också med gramefon

ACC. N:R M. 15696:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och spelade mycket med marscher och annan lätt musik . Flickor-
na från Cadiz var en skiva som han spelade ofta .

Vad som sagts om gramofonspelning inför en större publik som
betalat inträde för att höra på ,så upprepades detta också när
radion var en nyhet . Då hände det att en man kom hit och hyrde
hotellets stora sal ,monterade upp en radio i denna . Jag var
själv åhörare den gången och denna min första kontakt med radion
blev inte så lyckad. Visserligen kunde vi höra lite grand som
liknade tal och sång , men det blev mest hemska ljud som långt
ifrån var njutbara. Det underliga för oss var ändå att kunna
höra ljud långt långt borta ifrån, och det väckte vår förvåning.